

Сабецька Т. І.

Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя

Оцінка політико-правових факторів в рамках маркетингового аналізу зовнішнього макросередовища сільськогосподарського машинобудування України

В сучасних кризових умовах розвитку економічної системи процес вибору підприємством основних орієнтирів своєї виробничої діяльності вимагає проведення комплексного маркетингового аналізу екзогенного середовища функціонування підприємства. Враховуючи те, що фактори зовнішнього макросередовища мають неконтрольований та непередбачуваний характер, вони потребують ґрунтовного вивчення і навіть прогнозування на стадії розробки виробничої програми підприємства.

Для оцінки стану зовнішнього макросередовища підприємства та його впливу на формування виробничої програми автором запропонована методика комплексного маркетингового аналізу зовнішнього макросередовища, суть якої полягає в розрахунку інтегральної оцінки стану макросередовища та розробці конкретних рекомендацій щодо виробничої поведінки підприємства в залежності від стану зовнішнього оточення. З цією метою здійснюється відбір окремих макроекономічних факторів, визначається сила впливу кожного фактору на загальний стан зовнішнього макросередовища та проводиться їх оцінювання на основі побудови системи показників, які найбільш об'єктивно характеризують кожен із аналізованих факторів.

В рамках маркетингового аналізу зовнішнього макросередовища будемо виділяти наступні фактори: політико-правові, господарсько-економічні, науково-технічні, природно-географічні, культурно-демографічні та міжнародні. Оцінювання цих факторів доцільно здійснювати на основі підбору для кожного із них часткових показників, які характеризують ту чи іншу сторону аналізованого макрофактору. Далі проводиться аналіз стану та динаміки обраних часткових показників, здійснюється оцінювання цих показників з точки зору сприятливості чи несприятливості їхнього впливу на

загальний стан макросередовища та приведення їх до єдиної оціночної шкали на основі нижчеподаної табл. 1.

Таблиця 1

Числова оціночна шкала

Оцінка показника	Числове значення оцінки (O_i)	Спрямованість впливу значення показника на зовнішнє середовище
Дуже висока	100 – 81	Позитивний вплив
Висока	80 – 65	
Середня	64 – 36	Нейтральний вплив
Низька	35 – 21	Негативний вплив
Дуже низька	20 – 0	

Після цього для кожного із часткових показників проводиться розрахунок одиничної величини (OB_i), яка являє собою приведену до єдиної числової оціночної шкали оцінку часткового показника (O_i), відкориговану на значення коефіцієнта вагомості ($KВп_i$) даного показника. Варто зауважити, що розподіл коефіцієнтів вагомості часткових показників здійснюється на основі суб'єктивної оцінки дослідника чи експерта. Результатом аналізу є отримання узагальненої оцінки (Y_j) по кожному фактору зовнішнього макросередовища, на основі якої можна сформулювати конкретні висновки про вплив даного фактора на діяльність підприємства та його майбутні перспективи (табл. 2).

Таблиця 2

Значення узагальненої оцінки (Y_j)	0-15	16-30	31-45	46-65	66-70	71-85	86-100
Вплив на підприємство	негативний	швидше негативний	нейтральний з нахилом до негативного	нейтральний	нейтральний з нахилом до позитивного	швидше позитивний	позитивний

У зв'язку з тим, що в сучасних ринкових умовах виробничо-господарська діяльність промислових підприємств в значній мірі визначається станом політико-правового середовища в країні, оцінка факторів політичного та правового характеру в системі моніторингу зовнішнього оточення сільгоспмашинобудівних підприємств набуває дедалі більшої актуальності.

В ході дослідження політико-правового середовища функціонування сільгоспмашинобудівних підприємств необхідно зупинитися на розгляді наступних аспектів:

- по перше, вивчити особливості політико-правового поля функціонування підприємств галузі;
- по-друге, дослідити нормативно-правовий фундамент розвитку сільгоспмашинобудування в Україні;
- по-третє, визначити рівень політичної стабільності в державі;
- по-третє, оцінити державну політику щодо сприяння розвитку підприємництва тощо.

Отже, нормативно-правову базу функціонування та розвитку сільськогосподарського машинобудування України складають ряд законів Верховної Ради України, програм, розпоряджень та постанов Кабінету Міністрів, наказів Міністерства аграрної політики і Міністерства промислової політики та регуляторних актів інших органів державної влади, спрямованих на врегулювання економічних відносин та покращення економічної ситуації в галузі, розвиток її техніко-технологічної бази тощо. Найважливішими законодавчими актами, які стосуються сфери регулювання відносин в сільськогосподарському машинобудуванні, є наступні:

- Закон України “Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу” зі змінами та доповненнями від 04.06.2009р.
- Закон України “Про систему інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу України” від 5.10.2006р.
- Закон України “Про захист прав покупців сільськогосподарських машин” від 5.07.2003р.
- Закон України “Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року” [1, С. 11].

З метою сприяння розвитку галузі сільськогосподарського машинобудування України та забезпечення високоякісною та продуктивною

технікою сільського господарства та підприємств, які переробляють сільськогосподарську продукцію, була прийнята постанова Кабінету Міністрів України № 1181 від 26 вересня 2007 р. “Про затвердження Державної програми розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу на 2007-2010 роки”. Пріоритетними завданнями даної програми є розробка та впровадження у виробництво нових сільськогосподарських машин, а також технічне переоснащення та впровадження ресурсо- та енергоощадних технологій на сільгоспмашинобудівних підприємствах. Зокрема, нею передбачений розмір державного фінансування машинобудівної галузі в розмірі 3,179 млрд. грн., в тому числі 892,9 млн. грн. на фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, розробку нової техніки, впровадження ресурсо- та енергозберігаючих технологій та вдосконалення технічного та технологічного сервісу [2, С. 12]. “Державна цільова програма реалізації технічної політики в агропромисловому комплексі на період до 2011 року” від 30.05.2007 р. розроблена з метою формування цілісної системи інженерно-технічного забезпечення АПК та покращення техніко-технологічного та матеріального забезпечення сільгоспвиробників.

Одним із завдань “Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року” від 19.09.2007 р. є формування та відтворення матеріально-технічної бази АПК, а саме фінансова підтримка придбання агровиробниками сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва, що сприяє підвищенню рівня купівельної спроможності вітчизняних споживачів сільськогосподарської техніки та підтримці українських виробників сільськогосподарських машин [3].

Фінансовий механізм практичної реалізації державної підтримки придбання сільськогосподарської техніки передбачає наступні форми [4]:

– по-перше, постачання техніки на умовах фінансового лізингу, яке забезпечує компанія НАК “Украгрозлізинг”. Придбання техніки на умовах фінансового лізингу має ряд переваг, а саме: нижча, ніж в комерційних банках річна відсоткова ставка – всього 3,1% річних на 3-7 років; значно менша сума

застави (15% повної вартості); стабільні умови та, відповідно, широкі можливості використання підприємством власних обігових коштів;

– по-друге, постачання техніки на умовах пільгового кредитування;

– по-третє, постачання техніки на основі бюджетної програми “Часткова компенсація вартості складної сільськогосподарської техніки вітчизняних виробників”.

Таким чином розроблені та прийняті урядом галузеві програми розвитку теоретично декларують повну підтримку розвитку галузі, проте, як виявляється на практиці, ці програми виконуються не в повному обсязі в основному через брак фінансування. Окрім цього, враховуючи різницю між сучасним кризовим станом галузі та бажаним рівнем її розвитку, якого планується досягти, розміри державної фінансової підтримки є недостатніми. Для порівняння, в Росії та Білорусії на фінансову підтримку виробників сільськогосподарської техніки спрямовується близько 3-4% ВВП та надаються пільгові кредити на розвиток виробництва з річною ставкою 2-4%, а на розробку нової техніки із державного бюджету щорічно виділяється біля 200 млн. доларів [5, С. 41]. Окрім цього, враховуючи глобальні масштаби економічної кризи та розмір бюджетного дефіциту, імовірність реалізації вищезгаданих проектів та програм підтримки сільгоспмашинобудівної галузі знижується майже до нуля.

Як бачимо, правове регулювання охоплює практично всі аспекти функціонування підприємств галузі сільськогосподарського машинобудування. Певний відбиток на умови діяльності в галузі накладають часті законодавчі зміни, нечітке роз'яснення і неоднозначне тлумачення нормативно-правових актів нашої держави. А тому неповна юридична обізнаність та поінформованість, що виникає внаслідок цього, досить часто створює відповідні проблеми в діяльності сільгоспмашинобудівних підприємств.

Важливим фактором політичного характеру, який впливає на умови функціонування галузі, є політична стабільність. Що ж стосується українського політичного середовища, то його аж ніяк не можна назвати стабільним: складний передвиборчий та після виборчий періоди, переважання політичних, а

досить часто і особистих пріоритетів над економічними, постійна боротьба між владою та опозицією – все це призводить до ситуації, коли будь-які економічні проблеми, в тому числі й ті, що стосуються сільськогосподарського машинобудування, відходять на другий план та стоять в черзі на своє вирішення. До того ж політична нестабільність – чи не найважливіша перешкода в формуванні сприятливого інвестиційного клімату в державі.

На основі вищеподаної характеристики політико-правових факторів, які впливають на особливості функціонування сільгоспмашинобудівних підприємств, розрахуємо узагальнену оцінку політико-правового середовища галузі сільськогосподарського машинобудування України (див. табл. 3).

Таблиця 3

Оцінка політико-правового середовища галузі

Показник	Оцінка дослідником	Числове значення оцінки (O_i)	Коефіцієнт вагомості показника (KB_{pi})	Одинична величина показника (OB_i)	Максимальна величина показника (при умові, що $O_i = 100$)
1. Повнота правової бази	дуже висока	90	0,3	27	30
2. Стабільність законодавства	середня	55	0,1	5,5	10
3. Чіткість та зрозуміле тлумачення нормативно-правових актів	висока	75	0,1	7,5	10
4. Рівень державного сприяння розвитку підприємств галузі	низька	35	0,4	14	40
5. Рівень політичної стабільності	середня	52	0,1	5,2	10
Узагальнена оцінка політико-правового середовища (Y_1)				59,2	100

Результати побудови профілю політико-правового середовища галузі сільськогосподарського машинобудування нашої країни та розрахунок його узагальненої оцінки, яка дорівнює 59,2 при максимально можливій – 100, свідчать про те, що вплив політико-правового середовища на особливості функціонування та розвитку сільгоспмашинобудівних підприємств можна вважати нейтральним (див. табл. 2). Як бачимо, окремі часткові показники політико-правового середовища позитивно впливають на розвиток підприємств галузі, а тому отримали високі оцінки; інші показники отримали середні та низькі оцінки, що свідчить про негативну спрямованість їхнього впливу на

особливості функціонування сільгоспмашинобудівних підприємств. В даній ситуації необхідний збалансований підхід, який передбачає уникнення впливу несприятливих чинників та використання підприємством у власних інтересах сприятливих передумов та потенційних можливостей політико-правового середовища.

Отже, оцінювання стану та побудова профілю політико-правового середовища сільгоспмашинобудівної галузі має важливе практичне значення в процесі поточної виробничо-господарської діяльності підприємства та для формування ним ефективної виробничої програми, оскільки дозволяє оцінити політико-правове поле господарсько-економічної діяльності, дає змогу виявити особливості впливу на підприємство політико-правових факторів, дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення виробничого та маркетингового характеру, забезпечує певний рівень ефективності виробничої діяльності та сприяє підвищенню рівня конкурентоспроможності підприємства.

Література.

1. Грицишин М. Управління процесом формування ринку сільськогосподарської техніки / М. Грицишин, І. Хітров, П. Гринько, А. Бурилко // Техніка АПК. – 2007. – № 1-2. – С. 9-11.
2. Черновол М. Наукове і кадрове забезпечення – важливий фактор виходу сільгоспмашинобудування із кризи / М. Черновол // Техніка АПК. – 2007. – № 10. – С. 11- 13.
3. Постанова КМУ “Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року”. – Офіц. вид. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/>.
4. Панорама аграрного сектора України. – К. : Міністерство аграрної політики України, 2007. – 72 с.
5. Вудка І. Гроші в трубу / І. Вудка // Новини агротехніки. – 2006. – № 6. – С. 39-41.